

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא מציעא - דף כא כב

עד סוף סוגית "יאוש שלא מדעת"

ובקודשי קודשים שאין זה ממון בעלים, אף אם ישפוך מים לא יועיל להכשירה לקבל טומאה.

דעת הכתב בספר (ח"מ כח) יכול להיות שמועיל אף שאדם אחר יתן את המים לצורך הכשר קבלת טומאה ואם הבעלים לא מתנגד, מועיל. והקדש מעוניינים שיכניסו את הבהמה למים כדי שיהיה יותר קל בעבודתה. והם גורמים שלא יהיה "סירכא" בבהמה. (כדברי הש"ך יו"ד לט, ב) ובאמת בחזו"א כתב (מכשירין א, יב) שכמו שמועיל דעת ורצון בעלים מועיל אף דעת גזבר או דעת אפוסטרופוס וכד'.

נושא היום: מציאות שהרי אלו שלו. פיזור. יאוש שלא מדעת

יש מהמציאות שחייב להכריז **נוש** שאינו חייב להכריז. המציאות שדינם "הרי אלו שלו" כאשר אין להם סימן ניכר והבעלים מתייאשים. פירות מפוזרים, מעות מפוזרות, וכו'. לדעת רבי יהודה דבר שיש בו שינוי חייב להכריז, כגון ככר ובתוכו מעות. **לרשב"א** כלי אנוני (כלים חדשים) אין חייב להכריז.

הגדרת פיזור ביאר רב יצחק, מדובר באופן שדש את הפירות ואת העיקר לקח, ונשארו פירות מפוזרים בשיעור קב על שטח של ארבע אמות, ומפוזר על פחות שטח לא נקרא מפוזר שהתייאשו הבעלים. **ודנה הגמ'** בטעם הדבר האם מצד טירחת האיסוף או חשיבות הפירות **ויהיה נפק"ם** חצי קב בשתי אמות. קביים בשמונה אמות. קב שושמוס בארבע אמות. קב תמרים ורימונים בארבע אמות. **נשארת הגמ'** בספק.

נחלקו אביי ורבא אם יאוש שלא מדעת הוא יאוש. **ביארה הגמ'** בדבר שיש בו סימן לא נחלקו שהרי אינו מתייאש מחמת הסימן, אף אם לבסוף התייאש אף המוצא הגביה קודם יאוש הגיע לידו באיסור. **אם נמצא בזוטו של ים** וכד' אף אם יש בה סימן הרי אלו שלו, שהתורה התירה. **אלא רביא** אלא **בדבר שאין בו סימן** ובזמן שהגביה המוצא לא נתייאשו הבעלים, אך לכשיודע להם ותייאשו. **לרבא**, משעה ראשונה הוא יאוש היות וברור שלבסוף יתייאש. **לאביי** לא הוא יאוש, שהרי אינו יודע שנפל הימנו. (כתב הראב"ד שאין זה בנידון של "ברירה" ועי' מהר"ץ חיות כאן)

יל' הלכות בירור בסוגיא של "יאוש שלא מדעת" עד שנפסקה הלכה כאביי "לא הוא יאוש":

א. פירות מפוזרים הרי אלו שלו, מבואר שהיו יאוש. **אין רביא** מדובר במקום דריכת התבואה והיו יאוש מדעת. **ב. מעות מפוזרות** הרי אלו שלו. **אין רביא** שהיו יאוש כדברי רבי יצחק עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ובדאי נתייאש. **ג. עגולי דבילה** ככרות של נחתום שלו, **אין רביא** שהיו יאוש, שמחתם ויקרם ידע שנפלו מתייאש. **ד. לשונות של ארגמן**, מחמת חשיבותם ממשמש בהם בדומה למעות. **ה. מצא מעות בביתכ"ו** וכו' הרי אלו שלו, **אין רביא** כיון שהתייאש מחמת סברת רבי יצחק שעשוי למשמש בכיסו בכל שעה. **ו. כל אדם מותר בלקט** לאחר שסיימו זקני העניים לעבור בשדה, והרי עניים ממקומות מרוחקים לא ראו אותם ועדיין לא נתייאשו. **מוכח כרבא** שהיו יאוש. **אין רביא** כיון שעניי מקום אחר מעיקרא התייאשו כיון שיודעים שיש מקומיים. **ז. קציעות ותאנים** וכו' מותרות משום גזל ופטורים מן המעשר. **לרבא** פשוט שהיו יאוש. **לאביי** מחמת חשיבותם יודע שנפלו מהעץ והתייאש. בזיתים וחרובים, אסור למוצא. **ביאר רבי אבהו** בשיטת רבא שאין מתייאשים מזיתים היות וחזונו של זית מוכיח מי בעליו. **ואין סברא** זו בתאנים שנמאסות מיד בנפילתם. **ח. נבא או זלזל או נהר** ששטף והעבירו חפץ מאדם לרעהו, זכה. בגזל ונהר ששטף ברור שמתייאש שהרי ראה, בנגב **העמידה הגמ'** בלסטים מזוין שנטל בחזקה, והתייאשו הבעלים. **ט. שטף נהר** חפצים של חברו לשהו, הרי אלו שלו והבעלים התייאשו. **ניסח להוכיח** שאם לא ידוע שנתייאשו הבעלים, לא הוא יאוש. **וביאר** שמדובר שיכול להציל ע"י הדחק לכן לא התייאש. ואם הבעלים רודפים להציל מוכח שלא התייאש. אם אינם רודפים התייאשו. **י. למדו לגבי הלכות תרומה**, אם תרם שלא מדעת חברו, אם חושש משום גזל לא מועיל לתרומה, היינו אלו בעה"ב ראהו ואמר "כלך אצל יפות" כלומר תתרום מן המובחר, **אם נמצא** מובחר מועילה תרומתו, אך אם לא נמצא לא הוא תרומה. **ולשיטת אביי** צריך להבין מה מועילה תרומה הרי בשעה שתרם לא ידע מה אוצח בעה"ב. **א"כ מוכח** שאף יאוש שלא מדעת הוא יאוש. **ביאר רבא את שיטת אביי** שעשה אותו שליח ולא אמר לו ממה לתרום, וסתם בהעה"ב נותן מבינוהו והשליח תרם מהיפות, אם בא ואמר כלך אצל יפות ונמצאו יפות, תרומתו תרומה. **מספרת הגמ'** מועילה מאיסור מר זוטרא ורב אשי וכו', **אמר מר זוטרא** בדין תרומה אם נמצאו יפות מועילה לתרומה שזה מצווה ונח לאדם להרבות. **אך לגבי הכנסת אורחים** אפשר שאומר משום שמתבייש לא לכבדם. **יא.** לגבי **הכשר לקבל טומאה**, נמצא העפירות טול ושמה לזכור מוכשר לקבל טומאה. **התייבשו** הפירות אפילו ששמה עתה אינם מוכשרים. **לכאור' מבואר** שלא מועיל מחשבתו לברר מה היה מעיקרא, כמו"כ יקשה על רבא שאמר יאוש יאוש שלא מדעת הוא יאוש. **פירות שהפילה הרוח** מתייאש לקבל טומאה מועיל רק כאשר הבעלים נותנים או ששמחיים בעת שנמצא הטל על הפירות כפי דברי רב פפא ש"יותן" דומה ל"יותן". **יב. אבדה ששטפה נהר מותרת**, היות ולא אבודה מבליה אלא אבודה מכל אדם, ואין הבדל אם יש בה סימן או לא. **מוכיחה הגמ'** כמו"כ אבדה שאבודה רק מהבעלים **אין הבדל** אם יש בה סימן או לא כל זמן שלא התייאשו הבעלים בפועל לא הוא יאוש. מוכח שלא כרבא **אלא כאביי. ונפסקה הלכה כאביי**, וזה אחד מן המקומות שנפסקה הלכה כאביי ביע"ל ק"ג. (יאוש שלא מדעת עד זומם לפרע נפסל. לחי העומד מאליו. קידושין שלא נחסרו לביאה. גלי דעתא ביטא. מומר אוכל נבילות להכניס פסול לעדות). **יג.** אמר רב אשי, **פירות שהפילה הרוח** מתייאש היות ובין כך המזיקים יאכלו אותם הבעלים מתייאשים ומותר לאוכלם. **אין לחשוש** בסתם שדה שהוא של יתומים קטנים שאינם בני מחילה. אך **אם השדה סגורה** שלא יבואו מזיקים וכן **מוחזקת של יתומים**, אסור לקחת מהפירות הנושרים.

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

מעלת החזרה על הלימוד.

אמר רבי יצחק אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה. הובא בספר תולדות אדם (פרק ט) ראה אדם את רבי זעלמלע אח רבי חיים וולזינער זצ"ל, שחוזר על תלמודו הרבה פעמים ולאחר תקופה שב וראה אותו שונה וחוזר על תלמודו, ושהתפלא הרואה על חזרה זו מהי עושה, אמר לו את דברי הגמ' במגילה ששנה ארבעים פעם ודמי ליה כמאן דמונח בכיסיה. ורמזו בה על דברי רבי יצחק הנזכרים שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה, כדי שהתלמוד לא ישלחם צריך למשמש בכל שעה ושעה וכל חזרה מועילה לדבר זה. והוסיף בספר הנהגות צדיקים, אם חפצים שיהיה התלמוד מתקיים ואם הרצון שיהיה יד וקנין בתורה וידיעה בהבנה בתלמוד ובהלכה תתאמצו ותתחזקו להתרגל בחזרה הרבה והרבה בלי רפיון ובלי הרף. והאר"י מאד בענין החזרה ועיי"ש. (ועי' בה פירוש המהר"ם ש"ף בכתובות ג, ובש"ת אגרות משה יו"ד ח"א קמא)

מדוע המוצא מעות בבית הכנסת הרי אלו שלו?

מבואר בדברי הגמ' שהמוצא מעות בבית הכנסת או בבית המדרש ובכל מקום שהרבים מצויים שם הרי אלו שלו. וביארה הגמ' את הנידון שהבעלים בודאי התייאש כבר כיון שאמר רב יצחק שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה. אך צריך להשכיל בהלכה זו, מדוע הדין שהרי אלו שלו, למה לא תזכה חצר ההקדש להקדש, היינו שכסף הנמצא בבית הכנסת יהיה שייך לבית הכנסת.

אך שורש ההלכה של "קנין חצר" להקדש, נתון במחלוקת ראשונים. כתב הרשב"ם בב"ב (עט, א ד"ה הכי קאמר) "דלא אלים רשות הקדש לקנות מן רשותו כיז הדיוט דאילו בהדיוט אתרביא רשות מואם המצא תמצא בידו (שמות כב) אבל לא בהקדש". וכן כתבו תוס' בב"ב (שם ד"ה אין) "לא אמרינן שיקנה חצר הקדש כמו שקונה חצר הדיוט דחצר משום יד איתרביא ולא מצינו יד להקדש". מבואר ברשב"ם ובתוס' שכל קנין חצר הוא חידוש, ואם למדנו שדין חצר מועיל מצד יד, אין יד להקדש.

הרמב"ן (שם בב"ב) הביא את התוס' והרשב"ם שאין קנין חצר להקדש, אך מסיים דבריו שיש לומר שיש חצר להקדש, הנושא שם בסוגיא שאין מעילה בזכיה, ואכמ"ל. כתב המג"א (או"ח קנד, כג) בנשוא דבר בחצר בית הכנסת זכה בו, ולא אמרינן דחצר בית הכנסת קונה להקדש דחצר קונה מכה יד ואין יד להקדש".

התוס' יו"ט (מעילה ג, ו) תמה מדוע לא מועיל חצר מדין שליחות הרי יש שליח להקדש. בחת"ס (הובא באוצר המפרשים ש"ע מהדורת פרידעמאן) שמדין שליחות אין חצר ההקדש מועילה כיון שזה חב לאחרים, וכן אין זה חצר המשתמרת לדעת. ועי' בהג' הרע"א לשו"י, ובהוספות מכת"י.

הקצות החושן (ר, א) הוכיח מהסוגיא לפנינו שאמרו שהמוצא מעות בבית הכנסת הרי אלו שלו, שאין קנין חצר להקדש. ועוד ביאר, אף אם נפסוק כשיטת הרמב"ן שיש חצר להקדש אולם הקדש אינו של האדם הפרטי אלא שייך לכלל ישראל והוא כחצר השותפין, והיותו וההקדש זכה עוד קודם שמשמש בכיסו, נעשה זוכה בזמן האיסור קודם יאוש ולא מועיל הקנין, לכן המוצא הראשון לאחר יאוש זכה.

בהגהות מהרש"ק (ש"ע או"ח קנד) ביאר, אמנם למדנו בדברי התוס' והרשב"ם הני"ל שאין קנין להקדש, אך לפי המבואר בב"ב (עט, ב) בתוס' (ד"ה אימור מסוף דבריהם) שאם מתחילה בשעה שמקדיש את החצר הקדוש בצורה שיהיה קנין חצר להקדש מועיל, וההקדש זוכה בדיוק כמו קנין חצר להדיוט. (ועיי"ש שדוהה סברא זו מכמה טעמים) ואף להבנת הקצוה"ח שבית הכנסת זכה באיסור ולכן פוקע הקנין והראשון שיזכה הרי אלו שלו, אם הוקדש בית הכנסת בצורה שיהיה לו קנין חצר, אף ואמנם פקע הקנין, אך מיד שהיה יאוש בעלים באותו רגע הקדים ההקדש זוכה בקנין חצר.

מכשירין לקבל טומאה.

הביאה הגמ' לדון שיאוש שלא מדעת לא מועיל מהדין של מכשירין לקבל טומאה שאם נוגב הפרי לפני שרצה בעל הבית לא מועיל להכשיר.

יש בכללי חז"ל שבעה דברים המוגדרים כ"משקה" לגבי הכשר טומאה (כאשר גידולי קרקע קיבלו משקה בצרונ הבעלים הם הוכשרו לקבל טומאה ובלא הכשרת הטומאה אף אם נגע שרץ בפירות לא יטמאו). סימן יו"ד שח"ט ד"ם. **יין דבש שמן חלב טל דם פים.** (אלו הם המכשירין, יש מחלוקת ראשונים גדולה האם שאר משקים מקבלים טומאה, רמב"ם פ"א מטומאת אוכלין ה"ד; שם בראב"ד; פרי מגדים או"ח קנח א"א סק"י; צ"ח פסחים אות פא בסוגיית רבי חנניא; עמודי אור קיט, ג; רש"ש פסחים לג, ב; מקדש דוד טהרות מג, ג; ישועות יעקב או"ח קס, ח)

יש לדון האם צריך את דעתו ורצונו של בעל הפרי או מספיק את דעתו ורצונו של האדם שבפועל מניח את המים על גבי הגידולים. והנפק"מ תהיה ישראל שהעביר במים בהמת קודשים האם מוכשרת לקבל טומאה.

לומד הקצוה"ח (פי' תו, א) בדעת הרמב"ם (טומאת אוכלין יב, א) שצריך רצון ודעת הבעלים ולא מספיק רצונו של האדם שהניח את המים. ולכן נוקט שבקודשים קלים אם הבעלים שפכו מים על הבהמה נעשית מוכשרת לקבל טומאה.